

Orta Anadolu'da Boğazlıyan Bölgesi'nde buşon görülme sıklığı

The frequency of cerumen in Bogazlıyan Area

Ali Yüksel¹

Özet

Amaç: Boğazlıyan ve çevresinde yaşayan nüfusta buşon görülme sıklığını, buşon olgularının bazı klinik ve demografik özelliklerini tespit etmek.

Yöntem: Mayıs 2012-Mayıs 2013 tarihleri arasında Kulak Burun Boğaz polikliniğine başvuran ve otoskopik değerlendirme yapılan 8203 hasta çalışmaya alındı. Buşon birikiminin varlığı ve etkilenen kulak saptandı; yaşa ve cinsiyete göre irdelendi. Buşon dışında yabancı cisimlerle ilgili bilgiler de kayıt edildi.

Bulgular: 8203 hastanın 1123'ünde (%13.7) buşon tespit edildi. Buşon prevalansı 18 yaş altında %10.2, 18-65 yaş grubunda %13.0 ve 65 yaş üstü hastalarda %23.2 olarak saptandı. Yaş arttıkça buşon görülme sıklığı artmaktaydı ($p<0.05$). Buşonlar hastaların 573'ünde (%51.0) tek, 550'sinde (%49.0) ise çift taraflı idi. Tek taraflı buşonların yüzde 52.9'u sağ, yüzde 47.1'i ise sol tarafta izlendi. Ancak bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildi ($p>0.05$). Dış kulak yolunda yabancı cisim görülme yıllık prevalansı %0.9 olarak hesaplandı.

Sonuç: Devlet Hastanesi KBB polikliniğine başvuran hastalar bağlamında Boğazlıyan ve çevresinde buşon görülme sıklığı %13.7'dir. Yaş ilerledikçe buşon görülme sıklığı artmaktadır.

Anahtar sözcükler: Buşon, sıklık, Türkiye.

Summary

Objective: To determine the frequency of cerumen and some clinical and epidemiological features of cerumen cases in Bogazlıyan area.

Methods: 8203 people attending to Ear Nose and Throat outpatient clinic, and underwent otoscopic examination between May 2012 and May 2013 were included in the study. The existence of cerumen impaction and affected side were recorded and analysed according to age and gender. Additionally, foreign bodies were also recorded.

Results: Cerumen was detected in 1123 patients (13.7%). The frequency of cerumen was 10.2% among patients younger than 18 years old, 13.0% between 18-65 years old and 23.2% among patients older than 65 years old. There was positive correlation between the frequency of cerumen and age. The cerumens were unilateral in 573 patients (51%) and bilateral in 550 patients (49%). Of unilateral cerumens 52.9% were in the right ear and 47.1% in the left ear. However there was no statistically significant difference between two ears. The frequency of foreign body in the external auditory canal was detected as 0.9%.

Conclusions: The frequency of cerumen has been detected as 13.7% in Bogazlıyan area among the patients attended to Ear Nose and Throat outpatient clinics of State Hospital. The frequency of cerumen increases with increased age.

Key words: Cerumen, frequency, Turkey.

Boğazlıyan, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde Yozgat iline bağlı, 16.000 merkez nüfuslu, çevre kasaba ve köylerle birlikte toplamda 30.000 nüfusa sahip bir ilçedir. Boğazlıyan kendi yerel halkının yanı sıra, gerek bahar aylarında gelen mevsimlik işçiler gerekse yurt dışında çalışan bölge halkının yazın yaptığı ziyaretler nedeniyle hasta portföyü açısından zenginlik göstermektedir.

Buşon Kulak-Burun-Boğaz (KBB) hekimlerinin klinikte en sık karşılaştıkları kulak problemidir. Normal popülasyonda %6 oranında görülmektedir.^[1] Buşon, dış kulak yolundaki apokrin ve sebace bezlerin salgılarıyla bir-

likte, deskuamoz keratositler, tüy ve saç karışımıdır.^[2] Dış kulak yolu (DKY), yapısı itibarıyla oluşan artık dokuları dışarıya doğru yönlendirir ve atılmasını sağlar. Ancak bazı durumlarda bu artık dokular atılamaz ve tıkaç oluşturarak dış kulak yolunu kısmen veya tamamen kapatır. Bu durum kişilerde tıkanıklık hissi, işitmede azalma, kulakta kaşıntı, huzursuzluk, ağrı, kronik öksürük, kulak çınlaması, baş dönmesi gibi semptomlar oluşturur.^[1,2]

Amerika Birleşik Devletleri'nde buşon sıklığının genel nüfusta %2-6 arasında olduğu bildirilmiştir.^[3] Ülkemizde buşon sıklığı ile ilgili veriler sınırlıdır. Bir çalışma-

¹Boğazlıyan Devlet Hastanesi, Kulak Burun Boğaz Kliniği, Dr., Yozgat

da 13-25 yaş arası erkeklerde buşon sıklığı %17.2 olarak bulunmuştur.^[2] Buşon görülme sıklığı ve özellikleriyle ilgili verilerin çoğalmasında KBB ve genel tıp uygulamasına katkı yapacaktır.

Bu çalışmada, Boğazlıyan ve çevresinde yaşayan nüfusta buşon sıklığını, buşon olgularının bazı klinik ve demografik özelliklerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

21 Mayıs 2012-21 Mayıs 2013 tarihleri arasındaki bir yıl içerisinde Boğazlıyan Devlet Hastanesi Kulak Burun Boğaz Polikliniğine çeşitli şikayetlerle başvuran 3937 erkek ve 4266 kadın, toplam 8203 hasta çalışmaya alınmıştır. Tanımlayıcı nitelikteki çalışmamızda veriler geriye dönük olarak hasta dosyalarından elde edilmiştir.

Tüm olgular yakınmalarına göre, öncelikle kulak-burun-boğaz hastalıkları, daha sonra da dış kulak yolunda buşon varlığı açısından değerlendirilmiştir. Olguların kulak muayenesi otoskop ile yapılmıştır. Buşonun hangi kulakta olduğu kaydedilmiş, buşon bulguları tek ya da çift taraflı, sağ ya da solda olmasına göre değerlendirilmiştir. Dış kulak yolunda buşon haricinde yabancı cisim saptanan hastaların yabancı cisimleri çıkartılmış ve bu hastalar da ayrıca değerlendirilmiştir.

Dış kulak yolunda buşonu olan hastaların büyük çoğunluğunun buşonları küret yardımıyla veya aspirator ile aspire edilerek temizlenmiş, bir kısmına ise gliserin damla verilmiş veya müdahale edilmemiştir. Saptanan yabancı cisimlerin hepsi çıkarılmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler için veri tabanı oluşturulmasında ve analizinde SPSS 15.0 programı kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmeler ortalama, standart sapma ve dağılım aralığı gibi tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare testi kullanılarak yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kabul edilmiştir.

Bulgular

Bir yıllık çalışma dönemi içinde KBB Polikliniğine başvuran 8203 hastanın otoskopik muayenesinde, 1123'ünün (%13.7) en az bir kulağında buşon olduğu gözlemlendi. Bu hastaların 600'ü erkek (%53.4), 523'ü (%46.6) kadındı. Buşon saptanan hastaların yaş ortalaması 42.1±17.3 (2-102 yaş arası) idi. Yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde, 18 yaş altında 178 hastada (%15.9), 18-65 yaş arası 720 hastada (%64.1) ve 65 yaş üstü 225 hastada (%20.0) buşon saptandı. Dış kulak yolunda saptanan buşonlar hastaların 573'ünde (%51.0) tek, 550'sinde (%49.0) ise çift taraflı idi. Tek taraflı buşonların yüzde 52.9'u (303/573) sağ, yüzde 47.1'i ise (270/573) sol tarafta izlendi.

Boğazlıyan ve çevresindeki nüfusa hizmet sunan tek devlet hastanesi Kulak-Burun-Boğaz polikliniğine başvuran hastalarda yıllık buşon prevalansı, tek taraflı %7.0 ve

çift taraflı %6.7 olmak üzere toplam %13.7 olarak bulundu. Buşon prevalansı 18 yaş altında %10.2, 18-65 yaş grubunda %13.0 ve 65 yaş üstü hastalarda %23.2 olarak tespit edildi (Tablo 1). Tek taraflı buşon olanlarda sağ kulak %3.7 ve sol kulak %3.3 oranında etkilenmişti. Yaş arttıkça buşon görülme sıklığı istatistiksel olarak anlamlı ölçüde artmaktaydı (p<0.05). Cinsiyete göre buşon prevalansı ve sağ veya sol kulakta buşon görülme sıklığı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermedi (p>0.05).

Dış kulak yolunda buşon haricinde 74 hastada yabancı cisim tespit edildi. Yaş ortalaması 23.5±15.4 olan bu hastaların 44'ü (%59.5) erkek ve 30'u (%40.5) kadındı. Dış kulak yolunda yabancı cisim görülme prevalansı %0.9 olarak hesaplandı. Dış kulak yolunda yabancı cisim olarak, 20 adet (%27.0) kulak pamuğu, 16 adet (%21.6) tarım artığı, 15 adet (%20.3) böcek, 23 adet (%31.1) diğer materyal tespit edildi ve çıkarıldı. Yaş gruplarına ve cinsiyete kulakta yabancı cisim görülme sıklığı değişmemekteydi (p>0.05).

Tartışma

Buşon, dış kulak yolundaki apokrin ve sebace bezlerin salgılarıyla birlikte deskuamoz keratositler, tüy ve saç karışımıdır. Yapısında başlıca doymuş ve doymamış uzun zincirli yağ asitleri, alkol ve kolesterol bulunmaktadır.^[2,4] Buşon nedeniyle dış kulak yolunda tıkanıklık oluşma mekanizması tam olarak aydınlatılamamıştır. Bazı çalışmalarda dış kulak yolu anatomisinin önemli bir faktör olduğu belirtilmiş ve yaşın ilerlemesi ile birlikte dış kulak yolu cildinin yapısının değişmesi ve kurumasının buşonun dışa doğru atılmasını olumsuz etkilediği savunulmuştur.^[2,4] Robinson ve arkadaşları bazı hastalarda anormal epitelyum migrasyonu ve keratinosit dağılımı gözlemlendiğini, bunun da dış kulak yolu artıklarında ve tıkaçlarında uzun epitelyum kalınlıklarının yer almasına neden olduğunu rapor etmiştir.^[5]

Buşon, dış kulak yolunu yağlama ve korumada yardımcı olsa da birikip yoğunlaştığında, baş dönmesi, kaşıntı, ağrı, kronik öksürük, kulak çınlaması, otitis eksterna ve işitme kaybına neden olabilir.^[6,7] Bizim çalışmamızda polikliniğimize başvuran tüm hastalarda otoskopik bakı yapılmış ve buşon tespit edilenler değerlendirmeye alınmıştır. Kayıtlardan buşona yönelik yakınmalar sağlıklı bir şekilde elde edilemediği için hastaların buşona yönelik geliş nedenleri değerlendirilememiştir.

Tablo 1. Yaş gruplarına göre buşon görülme sıklığı

Yaş aralığı	Toplam hasta sayısı	Buşonlu hasta sayısı	Sıklık (%)
18 yaş altı	1731	178	10.2
18-65 yaş arası	5505	720	13.0
65 yaş üstü	967	225	23.2
Toplam	8203	1123	13.7

Bir orta Anadolu yerleşim merkezi olan Boğazlıyan ve çevresine hizmet sunan devlet hastanesi KBB polikliniğine bir yılda başvuran tüm yaşlardan hastalarda buşon prevalansı %13.7 olarak bulunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde haftada yaklaşık 150.000 buşon temizleme işlemi yapılmaktadır.^[6] Bricco çocuklarda yaptığı bir çalışmada buşon sıklığını %10 olarak bulmuştur.^[8] Biz de 18 yaş altı çocuk yaş grubunda buşon görülme sıklığını %10 olarak bulduk. Eekhof ve arkadaşları, Hollanda'da buşonun genel pratikte görülme sıklığının %3.9 olduğunu tespit etmiştir.^[9] Khabori, Umman'da genel buşon prevalansını %11.7 olarak rapor etmiştir. Yaş gruplarına göre sıklığı, 19-45 yaş arası bireylerde %16.4 ve 60 yaş üstü bireylerde ise %23.9 bulmuştur. Kadınlarda 1.2 kat daha fazla olduğunu belirtmiştir.^[10] Bizim çalışmamızda da 65 yaş üstü bireylerde buşon görülme sıklığı (%23) diğer yaş gruplarına göre daha yüksek saptanmış olmakla birlikte cinsiyet bakımından erkeklerde biraz daha fazla bulunmuştur. Erişkin nüfusta bulduğumuz prevalans da diğer çalışmalarla uyumludur.

Ülkemizde buşon prevalansı ve kliniği ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır. Sağlam ve arkadaşlarının 13-25 yaş arası erkeklerde yaptıkları bir çalışmada buşon prevalansını %17.2 olarak saptamışlardır. Tek ya da çift taraflı ve sağ ya da sol kulakta görülmesi durumları birbirine yakın bulunmuştur. Bu bulgular, yaş gruplaması farklı olmakla birlikte sıklık ve diğer özellikler bakımından bizim sonuçlarımıza benzer görünmektedir.

Çalışmamızda değerlendirdiğimiz bir başka durum olan dış kulak yolunda yabancı cisim görülmesi, daha çok çocuklarda karşılaşılan bir durumdur.^[11] Shrestha ve arkadaşları KBB hastalarında yabancı cisimleri inceledikleri çalışmalarında, tüm hastaların %50'sinin 10 yaş altında ve yabancı cisimlerin %96'sının non-organik olduğunu tespit etmişlerdir.^[10] Bizim çalışmamızda ise kulakta yabancı cisim tespit ettiğimiz hastaların yaş ortalamasının yüksek çıkmasının (23.5 yaş) ve organik yabancı cisimlerin oranlarının (toplam %41) yüksek olmasının bir nedeni, Boğazlıyan çevresinde tarım faaliyetlerinin yoğun olarak yapılması sonucu tarım artıklarının ve böceklerin dış kulağa daha çok kaçması olabilir.

Çalışmamızda tüm hastaların dosyalarında eğitim, meslek, gelir düzeyi, kırsal-kentsel yerleşimleri gibi demografik veriler yeterli değildi ve bu da bizim çalışmamızın sınırlılığı olarak göze çarpmaktadır. Çalışmamızın

evreni hastane KBB kliniğine başvuran hastalardır. Her ne kadar bölgenin tek hastanesi olsa da çalışma verilerimizin tüm toplumu yansıttığı söylenemez. Dolayısıyla sonuçlarımız ve prevalans değerlerimiz hastaneye başvuran kişiler genelinde yorumlanmalıdır.

Sonuç olarak, devlet hastanesi KBB polikliniğine başvuran hastalar bağlamında Boğazlıyan ve çevresinde buşon görülme sıklığı %13.7'dir. Yaş ilerledikçe buşon görülme sıklığı artmaktadır. Tüm olgularında tek taraflı buşon sıklığı biraz daha fazla olup en sık sağ kulak etkilenebilmektedir. Fakat buşonun sağ ya da sol kulakta olması veya tek ya da çift taraflı görülmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Boğazlıyan ve çevresinde kulakta yabancı cisim sıklığı ise %0.9'dur.

Ülkemizde buşon ile ilgili prevalans ve insidans çalışmalarının yetersizliği dikkate alındığında, sağlık hizmeti almaya gelen hastalarda yapılan sıklık çalışmalarının yanı sıra, toplum içinde buşon görülme prevalansının, klinik ve kişilerin yaşadıkları yer ve meslekleri gibi epidemiyolojik özelliklerinin araştırılacağı çalışmalara da gereksinim vardır.

Kaynaklar

1. Jabor MA, Amedee RG. Cerumen impaction. *J La State Med Soc* 1997; 149:358-62.
2. Sağlam O, Saat B, Dursun E ve ark. Genç erkek popülasyonunda serumen prevalansı. *KBB-Forum* 2013;12:32-5.
3. Crandell CC, Roeser RJ. Incidence of excessive/impacted cerumen in individuals with mental retardation: a longitudinal investigation. *Am J Ment Retard* 1993;97:568-74.
4. Okuda I, Bingham B, Stoney P, Hawke M. The organic composition of earwax. *J Otolaryngol* 1991;20:212-5.
5. Robinson AC, Hawke M, Naiberg J. Impacted cerumen: a disorder of keratinocyte separation in the superficial external canal? *J Otolaryngol* 1990;19: 86-90.
6. Grossan M. Cerumen removal—current challenges. *Ear Nose Throat J* 1998; 77:541-6,548.
7. Zivic RC, King S. Cerumen-impaction management for clients of all ages. *Nurse Pract* 1993;18:29,33-6,39.
8. Bricco E. Impacted cerumen as a reason for failure in hearing conservation programs. *J Sch Health* 1985;55:240-1.
9. Eekhof JA, de Bock GH, Le Cessie S, Springer MP. A quasi-randomised controlled trial of water as a quick softening agent of persistent earwax in general practice. *Br J Gen Pract* 2001;51:635-7.
10. Al Khabori M, Kumar S, Khandekar R. Magnitude of impacted earwax in Oman, its impact on hearing impairment and economic burden of earwax on health services. *Indian J Med Sci* 2007;61:278-85.
11. Shrestha I, Shrestha BL, Amatya RC. Analysis of ear, nose and throat foreign bodies in dhulikhel hospital. *Katmandu Univ Med J* 2012;10:4-8.

Geliş tarihi: 11.03.2013

Kabul tarihi: 14.08.2013

Çevrimiçi yayın tarihi: 08.01.2014

Çıkar çakışması:

Çıkar çakışması bildirilmemiştir.

İletişim adresi:

Dr. Ali Yüksel

Boğazlıyan Devlet Hastanesi,

Kulak Burun Boğaz Kliniği, Yozgat

e-posta: aliyuksel82@yahoo.com